

Železářské pece na sídlišti ze starší doby římské v poloze Růdník u Vacenovic (okr. Hodonín)

Martin Hložek

Úvod

V roce 1996 v prostoru tratí Růdnický dvůr, Růdnický mlýn zahájili M. Hložek a M. Chludil systematický povrchový průzkum, který měl za cíl objevit pozůstatky zaniklé vsi. Z místopisné literatury jsme měli k dispozici následující údaje. V testamentu markraběte Jana Jindřicha z r. 1371 se Růdník uváděl jako místo kam až sahala bzenecká Doubrava. V 16. století se zde nalézal mlýn a dvůr. Roku 1667 zde stály chalupy lidí, kteří pracovali na místním dvoře. Až do této doby byl Růdník součástí bzeneckého panství a příslušenstvím vracovského katastru. Potřeba pracovníků pro pozemky růdnického dvora byla pohnutkou Janu Karlovi Serénimu, aby založil osadu, která se uváděla r. 1691 jako součást Vacenovic, r. 1698 byla už jako osada samostatná. Roku 1691 už měl 6 zahradníků, r. 1698 už 16 čtvrtníků. Růdnická osada utrpěla za vpádu Kuruců r. 1705, udržela se však přesto až do druhé čtvrti 18. století, kdy zanikla. Splynutí růdnického území s Vacenovicemi bylo jen důsledkem odprodeje Růdníka k milotickému panství (*Hosák 1967, 192; Hurt 1970, 499*). Prostor zaniklé vsi se nám povrchovou prospekci dosud nepodařil lokalizovat, patrně se nachází v areálu dnešní chovatelské stanice.

Osídlení v poloze Růdník u Vacenovic

Během několika sezón se nám v poloze Růdník podařilo zjistit osídlení z doby laténské, středohradištního a mladohradištního období, dále ojedinělé nálezy středověké a novověké keramiky. Již od počátku našich výzkumů jsme nacházeli obrovské množství strusky, které jsme nejprve dávali do souvislosti se středověkou tavbou železa. Struska se ale nejvíce koncentrovala v prostoru objektů ze starší doby římské a stěny železářských pecí byly vyorávány spolu se sídlištní keramikou 1. a 2. století n. l.

V roce 1998 proběhlo ve spolupráci s M. Bálkem první letecké snímkování lokality (*Bálek 2000, 207*). V průběhu následujících dvou let (1999, 2000) uskutečnili M. Hložek a J. Jánský další letecké snímkování lokality (*Obr. 1, 2 a 3*), které potvrdilo předpokládaný rozsah sídliště zjištěný na základě povrchové prospekce. Snímky také potvrdily, že sídliště má nepravidelnou zástavbu tvořenou zejména zahloubenými chatami.

Keramický materiál je značně fragmentární, přesto lze rozeznat některé tvary: misky na nožce, ostrohranné misky, misky se zataženým okrajem, soudkovité esovité hrnce, hrnce s výrazným hrdlem, vejčité hrnce s nízkým hrdlem nebo okrajem, teriny s nálevkovitým hrdlem, teriny s kuželovitým hrdlem. Z výzdobných prvků jsou zastoupeny klikatky a meandry provedené ozubeným kolečkem, různé sestavy nehtových vrypů, drobné vpichy a vropy, mřížkování, svazky hřebenových rýh, vysoké oblouky, krátké obloučky, hřebenové klikatky aj. (*Droberjar 1997*). Na různých místech sídliště bylo nalezeno několik úlomků Terry sigillaty s matným oranžově červeným povrchem (zlomky reliéfních výduť misek typu Drag). V nálezech provinciální keramiky převládají prstencové misky, které patří do skupiny jemné šedé keramiky. Zlomky mortárií mají červenohnědou glazuru.

Kromě keramiky byly objeveny zlomky bronzových plechových nádob, skleněná perla, drobné železné předměty a několik kusů brousků vyrobených z jemnozrného pískovce.

Největší objem nálezů tvoří strusky a stěny pecí. Největší koncentrace strusek byla zjištěna na jihozápadním okraji sídliště, dále v samotném středu osídlené plochy. Pece byly většinou situovány do prostoru mezi břeh potoka a okraj sídelní plochy. Mikropetrografické rozboru strusek, které se v současné době provádí na PŘF MU Brno, napomohou k řešení technologie tavby v době římské. Makroskopicky shodné strusky byly objeveny na sídlištních ze starší doby římské ve Vlkoši (trať Krákorky) a Čejči (trať Pod Špidlákem). Nejbližší lokalita s dochovalými pecemi byla zkoumána v Přítlukách okr. Břeclav (*Trňáčková 1956, 515-518*).

Osídlení regionu ve starší době římské

Poloha Růdník u Vacenovic leží na rozhraní Kyjovska a Hodonínska, které bylo v době římské hustě osídleno. Osídlení Kyjovska ve starší době římské je vázáno na písčité a štěrkové terasy podél břehů Kyjovky, Vracovského potoka a Trkmanky. Osídlení nezasahuje jižní výběžky Chřibů a Ždánského lesa, které byly osídleny až v mladší době římské. Povrchovými sběry a leteckou prospekci bylo nejvíce lokalit objeveno podél břehů Kyjovky. V úseku Kyjov - Mikulčice bylo objeveno kolem 20 sídlišť. V sídelní struktuře je pozorovatelná jistá disproporce. Některé lokality jsou tvořeny pouze několika objekty (Mistřín - Bařiny, Mistřín - Kostelíky, Kyjov - U nádraží) a naopak zde máme rozsáhlé lokality s několika desítkami objektů (Svatobořice - Ostrůvek, Dubňany- Černé pole). Lokalitu Růdník u Vacenovic můžeme zařadit mezi nejrozsáhlejší sídliště, protože letecký snímek vykazuje kolem 60 objektů.

Sídliště ve starší době římské byla zakládána ve stejných polohách, které byly osídleny v době laténské (LTC). Zajímavostí je, že právě sídliště z doby laténské a starší doby římské se nejlépe projevují porostovými příznaky a tvoří většinu objektů zachycených leteckou prospekci. Dalším společným jevem je, že na sídlištích, která jsou osídlena pouze v době římské se nachází intruze laténské grafitové keramiky a náramků vyrobených z modrého skla. O zemědělském charakteru sídlišť svědčí obrovské množství osteologického materiálu.

Závěr

Na základě srovnání sídlištního materiálu z Růdníku a ostatních jihomoravských sídlišť ze starší doby římské (*Droberjar 1997*) docházíme k závěru, že lokalita byla osídlena ve stupních B1, B2, B2-C1. Více poznatků k funkci pecí bude možné až po provedení zjišťovacího výzkumu, který připravujeme ve spolupráci s Technickým muzeem.

Literatura:

- [1] BÁLEK, M. 2000: Výsledky leteckého snímkování na Moravě v letech 1998-1999, PV 41 (1999), 199-207.
- [2] DROBERJAR, E. 1997: Studien zu den germanischen Siedlungen. Der älteren römischen Kaiserzeit in Mähren. FAP 21. Praha.
- [3] HURT, R. 1970: Kyjovsko. Brno.
- [4] HOSÁK, L. 1967: Přehled historického místopisu Moravy a Slezska v období feudalismu do roku 1848. Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. Brno.
- [5] TRŇÁČKOVÁ, Z. 1956: Železářské pece z římského období v Přítlukách na Moravě, AR VIII, 515-518.

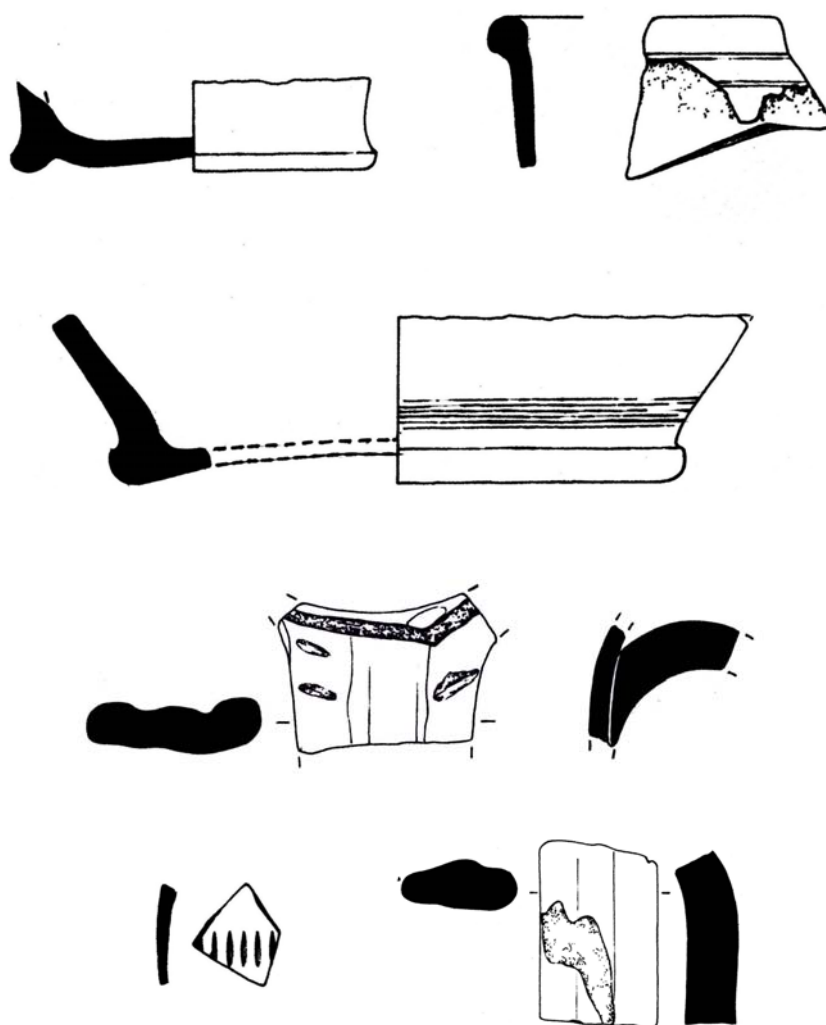
Obr. 1 Celkový pohled na lokalitu železářské osady ze starší doby římské Vacenovice (okr. Hodonín), Růdník

Obr. 2 Severozápadní okraj sídliště Vacenovice (okr. Hodonín), Růdník

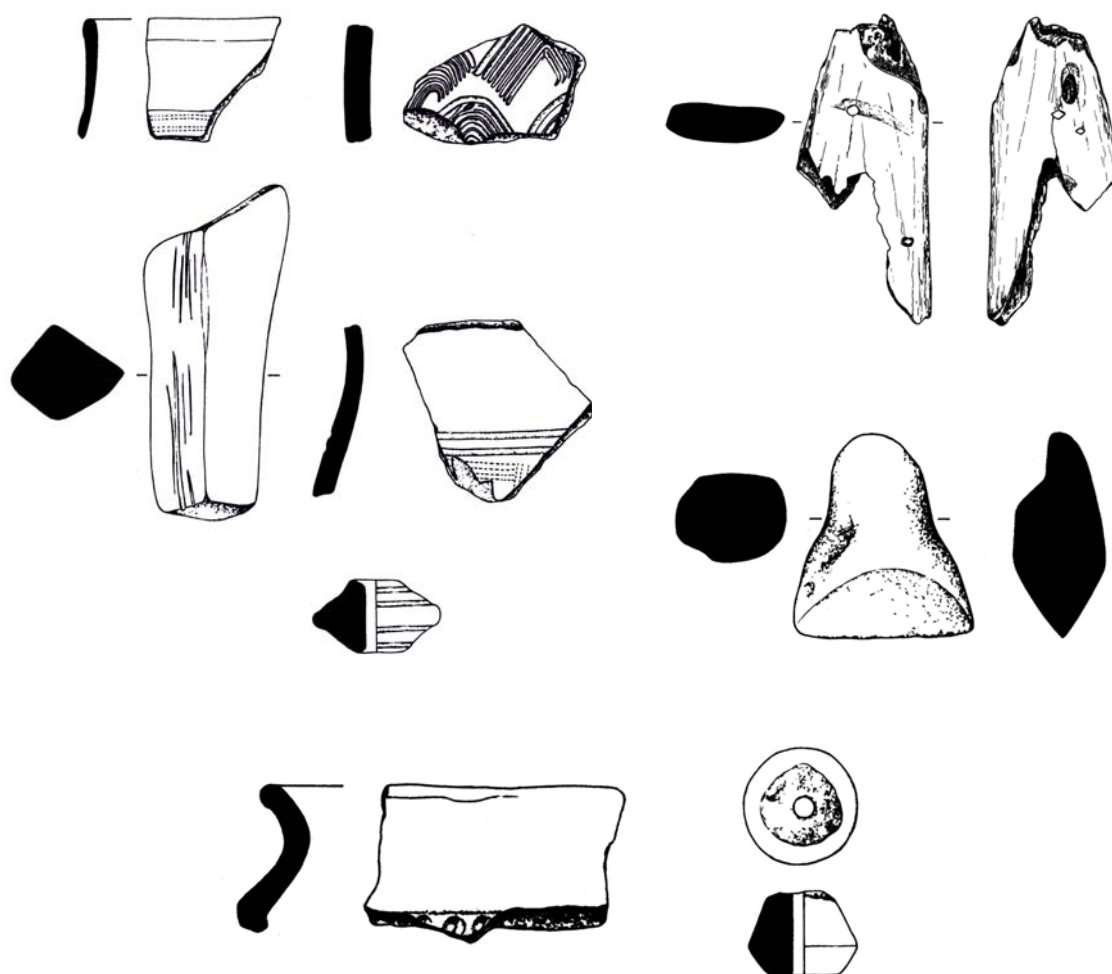
Obr. 3 Pohled na sídliště ve směru západ – východ
Vacenovice (okr. Hodonín), Růdník

Obr. 4 Římsko provinciální keramika z povrchového sběru v roce 1998, (kresba M. Polák)
Vacenovice (okr. Hodonín), Růdník

Obr. 5 Intruze laténského skla a slovanské keramiky v prostoru sídliště ze starší doby římské,
(kresba M. Polák)
Vacenovice (okr. Hodonín), Růdník

Obr. 6 Výběr sídlištního materiálu z povrchového sběru v roce 1998, (kresba M. Polák)
Vacenovice (okr. Hodonín), Růdník